

Johannes Lahtinen

KOLAN LAULUJA JA MUITA MUISTELUKSIA

Kolan lauluja

Anttila Kola, Nikolai Andreinpoika Sidorov, lauloi aina hevosella ajaessaan, kärryissä tai reessä. Ääni kuului kauas. Hänellä oli hyvä muisti ja osasi paljon lauluja. Muita veroisiaan laulumiehiä ei ollut Vaskelassa, ei koko Metsäpirtissä.

Kun Kolalla oli "välit poikki" emännän kanssa, hän lauloi:

Sitä surruot miu sukkuin,
sannuot aina miulle,
paremp heila, poikaparka,
myö ois suotu siulle.

Inkeristä paenneita tyttöjä oli Hytinaholla tanssimassa. Jotain sanaharkkaa lienee syntynyt tyttöjen ja vaskeloisten poikien välillä, kun Kola päästeli:

"Työ senkii karttulvatsat",
työ sanotta meitä,
myö ollua pojat pulskempii
mut ei sanota (moitita) teitä.

Sota-aikana, kun puita tuotiin Lohijoelta saakka, Kola aloitti sieltä lähdettäessä laulun "Tampereen neiti". Muisti pitkän laulun kokonaan ja sitä riitti Vaskelaan asti.

Johannes Paussu on kertonut, että oli Kolastakin tehty laulu. Vaskelan miehiä oli tulossa Sakkolan puolelta rahista. Poikkesivat Kaihoniemen tupaan lämmittelemään. Olkka keträsi, mutta keskeytti työnsä ja alkoi keittää sajuja miehille.

Sillä aikaa miehet rupesivat lämpimikseen tanssimaan ja talloivat vahingossa Olkan vokin jalkoihinsa. Tanssiessaan lauloivat:

Anttila Kola hevone
ja Ripakon Simon reki,
ai kui sorjii tyttölöi
nuo Joussei naiset teki.

Lähetiä pojat särkemiä
tuolt Joussei välilt silta,
jottei piäsis Anttila Kola
Jousseil joka ilta.

Ropotissa käyminen

Isä kertoi siitä, kun kävivät ropotissa ennen isojakoa. Se oli hänen varsinainen työnsä. Työ oli urakkatyötä ja päivän urakka oli aina tehtävä vaikka kestäsi iltamyöhään. Heinän niitossa viikatteella urakka oli kaiketi testinä päivässä. Testinä on 40 sylvä leveä ja 80 sylvä pitkä maapala. Syli on 1,781 m.

Isä oli valtavan hyvä saamaan viikatteen teräväksi. Terä leikkasi kuin itsestään. Larin Vasun kanssa niittivät perätysten. Tämä ei saanut viikatettaan teräväksi mitenkään. Luonteeltaan tulin Vasu kiroili voimallisesti, kun heinät tekivät "hyvää päivää", kaatuilivat, eivät katkenneet. Työ on raskasta, kun viikate ei leikkaa.

Isä oli ammattimies käsistään monella tavoin. Teki reet, kärrit ja erilaiset muut tarve-esineet.

Kirkkomatkoja

Palkealan kirkkoon oli Vaskelasta matkaa kuutisen kilometriä. Sinne mentiin yleensä jalkaisin, joskus hevosellakin. Joulukirkkoon minä menin aina hevosella tyttöjen Annin ja Helenan kanssa. Mari oli jo mennyt naimisiin. Muistan elävästi sen kirkkomatkan, kun olin 13-vuotias. Tulomatka oli kiistaa, kilpa-ajoa.

Välijärven Jaakko ajoi meidän takana. Huusi: "Antakua männä kovempua!" Anni kun oli hyvä suustaan, huusi jotain siihen vastaan.

Kohta kääntyi pikkuinen tie, joka johti jonkun matkan päästä takaisin samalle tielle. Jaakko lähti ajamaan sitä myöten mennäkseen sivuitsemme. Mutta tielle oli kaadettu tukki poikittain. Makasi niin korkealla, ettei siitä päässyt ylitse hevospelillä.

Jaakko jäi meistä paljon jälkeen. Anni ajoi. Jaakko huusi: "Anna sinä ohjat sille miehelle!" Anni vastasi: "Vaikk mie uon naine, ni en mie puita päi ajele."

Joulu oli suurta juhlaa lapsille

Joulu oli suurta juhlaa lapsille. Odotettiin, että tulee vieraita. Ja kun vieraita tuli, oli suurta juhlaa. Silloin saapuneet vieraat, niin kuin meille mamman siskot Huuhista, tulivat koko pyhiksi, eivät vain pistäytymään. Olivat aina monta yötä. Mamman siskot tulivat meille joka joulu niin kauan kuin muistan.

Jouluksi paistettiin muutenkin vehnästä ja piirakoita. Puatakkua tökittiin.

Meillä Anni järjesti joka joulu pitkän näytöskappaleen lapsille. Laurilan Hessa oli ja meidän Hessa, ja oliko peräti Peltolan Maikkikin siinä ohjelmassa.

Näytöskappaleita tulivat katsomaan kylän kaikki nuoret. Joulupuu loisti kynttilöistä. Joulukaramellit isoissa papereissaan riippuivat oksilla. Tupa oli ihan täynnä.

Kun joulu loppui, ei ollut yhtään karamellia. Kylän nuoret pojat olivat napsineet ne pois.

Lahjoja ei siihen aikaan juurikaan jaettu, eikä joulupukkikaan pistäytynyt usein sisällä asti. Anni oli muutaman kerran pukkina. Lahjoina lapsille oli narrauslahjoja.

Isän hauta

Isän haudalla käyminen tapahtui ennen kuin olin aloittanut koulunkäynnin. Silloin mentiin kiertokouluun muistaakseni jo kuusivuotiainkin. Opettaja piti kylässä koulua kaksi viikkoa kerrallaan.

Eräänä sunnuntaiaamuna isä sanoi: "Nyt vien sinut katsomaan minulle kerran valmiiksi kaivettua hautaa." Hän talutti minua. Pidin kädestä kiinni hyvin mielelläni. Siihen aikaan monet pelkäsivät kummituksia.

Se jäi mieleen, että suurin piirtein Litmasen ja Suikkasen puolivälistä käännyimme vasemmalle ja nousimme rinnettä jonkin matkaa. Maassa oli haudan pituisia painautumia. Haudat oli kaivettu koleraan kaataessa väkeä loppukesällä 1894.

Kuka sairastui, hänelle kaivettiin hauta valmiiksi. Uskottiin, että sairastunut kuolee, kun ensimmäiset sairastuneet eivät pelastuneet. Isä pelastui. Heti, kun hänelle annettiin omatekoista lääkettä suuhun, hän sylki sen pois. Rohto oli pirtun ja mahorkan sekoitusta. En tiedä, mistä tuollainen resepti oli saatu ja

kuka kehoitti moiseen lääkitykseen.

Pietarista matkalaisen mukana Vaskelaan tulleeeseen koleraruttoon sairastui 19 henkilöä. Heistä kuoli yhdeksän.

Sukulaisia Inkerissä

Isän kaksi sisarta oli naimisissa Inkerin Lempaalassa. He tulivat pakolaisina Suomeen vuoden 1920 tienoilla, mutta palasivat takaisin. Saimme kirjeen, jossa kerrottiin, että kreikanuskoisia oli viety Lempaalanjärvenjälle pappi etunenässä. Pappi upotettiin avantoon kaulaa myöten ja muita uhattiin: "Jollette luovu uskostanne, teille käy samoin."

Tädit kirjoittivat vielä monta vuotta, mutta antoivat ymmärtää, että juuri mitään eivät voineet kertoa, koska kaikki kirjeet sensuroitiin. Kirjeissä ei saanut olla "valtion vastaista" eikä mitään luvatonta. Ja lähes kaikki oli luvatonta.

Saivat paljastetuksi, että oli kamalaa nousta aamuisin ylös. Naapurissa saattoivat olla naulatut laudat ikkunoiden ja ovien päällä. Perheet katosivat näin yksi toisensa jälkeen. Niin kävi heillekin. En tiedä mitään heidän kohtalostaan.

Kohtalokas Vaskelankoski

Vaskelankosken yläpäässä oli ensin yksinäinen kivi ja sitten vasta alkoi koski. Paimenpoika oli joutunut tälle kivelle ja lauloi:

Lipo, lipo liinua,
issäin juopi viinua,
ei ne jouva issäin rahat
äitiin esiliinua.

Koukunniemen puolella joku mies kuuli laulun ja haki veneellä pojan pois kiviltä.

Koskeen hukkui kolme vaskeloista Kaaprea. Kiril (Kauri) Vasilinpoika Trofimov hukkui 48-vuotiaana elokuussa 1906.

Gavril Andreinpoika Sidorov hukkui kesäkuussa 1908. Käkisalmen Sanomissa oli onnettomuudesta 22.6. lyhyt uutinen:

"Kun perjantaina tk 12 pnä uitettiin tukkeja Taipaleen joessa Metsäpirtissä, kaatui kahden uittotyössä olijan Kauri Sidoroffin ja Juho Taskisen vene Vaskelan koskessa ja upposi paikalla, joten mainitut miehet joutuivat veden varaan. Juho Taskinen pääsi maalle, mutta Kauri Sidoroffia, joka kyllä oli uimataitoinen, ei voimakas pyörre hänen ponnisteluistaan huolimatta laskenut maalle, vaan painoi pohjaan. Vainaja oli talollisen poika Vaskelan kylästä, iältään noin 19-vuotinen. Ruumista ei ole löydetty, vaikka naaraustyötä onkin tehty."

Gauril Vasilinpoika Stepanov, Larin Parasken pojanpoika Kauri, hukkui 30vuotiaana keväällä 1921.

Anna Haapasaari on kertonut neljännestä koskeen hukkuneesta vaskeloisesta. Hän oli Sievi Koskivaara, joka menehtyi 12-vuotiaana heinäkuussa 1925. Oli oppinut uimaan edellisenä päivänä. Sievi liukastui kiviltä. Setänsä Viktor Koskivaara, Viki, sukelsi pyörteeseen, mutta ei löytänyt. Puhuttiin, että kun Sieviä etsittiin, veneessä olisi ollut kukko. Kukko muka kiekuu siinä, missä hukkunut on.

Häätappelu

Vanhin sisareni Maria meni naimisiin Jousseille. Päivällä tanssivat sulhasen kotona. Illalla

meijänkyllöiset tulivat pois ja pyysivät lupaa järjestää tanssit meillä.

Palkeiloisten kanssa tuli jo Jousseilla ristikkopuheita. Heitä oli vain kolme poikaa, Mustapään Vassa, Hatara Jalmar ja Rotila Jalmar. Päivällä kun oli tullut sanomista, Koskisen Jussi meni niiden eteen. Olivat riihessä. Jussi meni toiselle seinustalle, Palkeilan pojat olivat toisella. Jussi aukaisi takinnapit ja sanoi: "Tähän sopii kolme kuulaa, ampukaa." Jussilla oli kivi taskussa ja hän heitti sanojen lisäksi myös sillä.

Palkeiloiset lähtivät pois. Taisivat pelätä, kun meidän kyläläisiä oli siellä paljon.

Illalla, kun alkoi hämärtää, Heimolan Mikko meni ulos tyttöjä lennättämiä, mutta juoksi kohta takaisin ja huusi: "Palkeiloist tulluot!" Silloin isommat miehet, jotka olivat muita utalampia, menivät pihalle. Vana Jussi oli taas kaikista utalin ja sanoi: "Vieraat on hyvät ja poistuut!"

Silloin ne palkeiloist ampua pajauttivat, mutta ei sattunut kehenkään. Meidän kylän pojat kun aavistivat, että palkeiloist tulisiit, olivat varanneet sotilaskiväärin paikalle. Kun Jokirannan Nkolai oli muiden empiessä temmannut pyssyn, alkoi tapahtua. Luoti osui yhteen Palkealan poikaan ja tämä kaatui maahan.

Myös Kaihoniemen Jussin olkapäästä meni kuula läpi. En tiedä, kuka ampui. Yhtä Palkealan poikaa kuulusteltiin heti. Laurin Vassa, suojeluskuntamies ja karski mies muutenkin kovisteli häntä.

Mamma itki: "Älkiä nyt häntä enniä. Toiselt on jalka poikki, työ viel huuvatta hänel."

"Ketä teitä ol siel", Vassa kysy. Toinen luutteli nöyrästi kaikki. Sitten tuli poliisi. Joku oli varmaan ajanut hevosella kirkolle häntä hakemaan. Poliisi sanoi: "Kun olisitte ampuneet ne kaikki, niin olisin pyytännyt Yrjönristin ampujalle. Kerran tulevat tarkoituksella tappelemaan, niin mitään ei olisi teille koitunut."

Enteenmerkki

Tämän tarinan kertojana on Johannes Lahtisen ohella ollut Helena Koskinen. Maria Konstantinintytär Kuoppa, o.s. Tuokko kuoli Lapanaisissa 18.2.1935. Kun häntä oltiin lähdössä viemään haudattavaksi, sanoi Konstantin Simonpoika Tuokko hevoselle: "Astu Heimo vasemmal, älä oikial jalal. En mie viel kuole."

Oli uskomus, että jos arkkua kuljettava hevonen astuu lähtiessään ensimmäisen askeleen oikealla jalalla, kuolee seuraavaksi miespuolinen, jos vasemmalla, naispuolinen henkilö.

Heimo kuopi ja kuopi. Astui oikealla jalalla. Konstantin Simonpoika Tuokko kuoli 7.3.1935.

Taimi Pukki

Jussi Kp Koskinen, Aleksantari Kaihoniemi ja Simo Ripako Simo Koskivaara Kiviniemen markkinoilla.

Serkukset Eemil Kaihoniemi, Väinö Jp Koskinen ja Eino Hp Koskinen 1920/ 1930-lukujen vaihteen tienoilla.

Vaskelan poikia 1930-luvulla. Vasemmalta Eemil Koskinen, Eino Koskinen, ?, Kauko Bredarholm, Heikki Koskinen ja Väinö Koskinen.

Vaskelan tyttöjä Juho Jokirannan Rohko Jussi pihalla vuonna 1939. Vasemmalta Esteri Taskinen, Kerttu Koskivaara, Anna Jokiranta ja Aino Välijärvi.

Paloniemen nuorisoa vuonna 1933. Vasemmalta Helena Haakala, Helena Laurila, Maria Lopenen ja Maria Laurila. Pojat vasemmalta Aleks Laurila, Aleks Suikkanen, Jussi Ap Laurila ja Aleks Haakala.

Paavo Jokiranta.

Vaskelan nuorisoa vuonna 1936. Tytöt vasemmalta Aini ja Helmi Jokiranta, Helmi Taskinen ja Kerttu Koskivaara. Pojat vasemmalta Aleksanteri Jokiranta, Jussi Lahtinen, Heikki Läpikivi, Mikko Leppälehto ja Emil Laurila.